

YABANCI UNSURLU FİKRÎ MÜLKİYET UYUŞMAZLIKLARINDA “KORUMA ÜLKESİ HUKUKU” (LEX LOCI PROTECTIONIS) KAVRAMININ BELİRSİZLİĞİ^(*)

UNCERTAINTY OF THE CONCEPT OF “THE COUNTRY FOR WHICH PROTECTION IS SOUGHT” (LEX LOCI PROTECTIONIS) IN INTELLECTUAL PROPERTY RIGHT DISPUTES WITH FOREIGN ELEMENTS

Prof. Dr. Musa AYGÜL^(**)
Dr. Öğr. Üyesi Elif Hande ALTINTAŞ AÇIKGÖZ^(***)

Öz

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) m.23/1 hükmüne göre fikrî mülkiyete ilişkin haklar, koruma ülkesi hukukuna (*lex loci protectionis*) tâbidir. Ancak *lex loci protectionis* terimiyle hangi ülke hukukunun kastedildiği tartışmalıdır. *Lex loci protectionis*'in davaya bakan mahkemenin hukuku (*lex fori*) olabileceğini ifade edenler olduğu gibi, ihlâl yeri hukuku (*lex loci delicti*) veya fikrî mülkiyet hakkının menşe yeri (*lex originis*) olduğunu kabul eden yazarlar da vardır. Özellikle bir fikrî hakkın birden fazla ülkede ihlâlî hâlinde, *lex loci protectionis*'in davacıya tek taraflı bir hukuk seçimi imkânı verdiği Türk öğretisinde ileri sürülmektedir. Buna göre birden

fazla devlette korunan fikrî hakkın ihlâlinde davacı, bu hukuklarından birisinin uygulanmasını seçebilir. Kanaatimizce bu şekildeki bir yaklaşım fikrî mülkiyet haklarının mülkiliği ilkesine uygun düşmemektedir. Çalışmamızda, karşılaştırmalı hukuktaki görüşler ve mahkeme kararlarından hareketle *lex loci protectionis*'in özellikle *lex loci delicti*, *lex originis* ve *lex fori* ile farkı açıklanacak ve *lex loci protectionis*'in mülkîlik ilkesi ile uyumlu anlamı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Fikrî Mülkiyete İlişkin Haklar, *Lex Loci Protectionis*, Koruma Ülkesi Hukuku, Mülkîlik (Ülkesellik) İlkesi, Hukuk Seçimi.

(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 15.04.2024 / Kabul Tarihi: 27.05.2024).

Bu makalenin konusu, 30.11.2023-01.12.2023 tarihlerinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Türk Patent ve Marka Kurumu işbirliğinde düzenlenen “V. Fikri Mülkiyet Hukuku Uluslararası Sempozyumu”nda tebliğ olarak sunulmuştur.

(**) Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Konya - Türkiye,
(E-posta: musaaygul1@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0363-9101).

(***) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Milletlerarası Özel Hukuku Anabilim Dalı, Ankara - Türkiye,
(E-posta: ehandedaltintas@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0060-7094).

Atıf/Citation: Aygül, Musa & Altıntaş Açıköz, Elif Hande (2024), “Yabancı Unsurlu Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında “Koruma Ülkesi Hukuku” (*Lex Loci Protectionis*) Kavramının Belirsizliği”, TFM, C: 10, S: 1, s. 43-61.

Abstract

According to article 23 (1) of International Private and Civil Procedure Law Intellectual property rights are subject to the law of the country of protection (*lex loci protectionis*). However, the main problem at this point is which law is meant by the term “*lex loci protectionis*”. There are those who state that *lex loci protectionis* is *lex fori*, and there are also authors who accept that it is *lex loci delicti* or *lex originis*. The approach in Turkish law is that the term “*lex loci protectionis*” gives the plaintiff a unilateral choice of law opportunity. Accordingly, if an intellectual property right protected in more than one States and has been infringed by the same person in those States, the plaintiff

may choose to apply one of the laws of the States where the right protected. In our opinion, such an approach does not comply with the territoriality of intellectual property rights. In our study, based on the opinions in comparative law and court decisions, the difference of the concept *lex loci protectionis* with *lex loci delicti*, *lex originis* and *lex fori* will be explained and the meaning of the *lex loci protectionis* in line with the principle of territoriality will be tried to be revealed.

Keywords

Intellectual Property Rights, *Lex Loci Protectionis*, Country of Protection, Principle of Territoriality, Choice of Law.

GİRİŞ

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun¹ (MÖHUK) m.23/1’de “*fikrî mülkiyete ilişkin haklar, hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuka tâbidir.*” hükmüne yer verilmiştir. Maddedeki fikrî mülkiyet hakları terimi, tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın fikrî mülkiyete ilişkin hakların tamamını kapsamaktadır². Yine m.23/1, fikrî mülkiyet hakkının varlığına ve sona ermesine ve ihlâlinden doğan uyumsuzluklara uygulanır³. Daha açık bir ifadeyle, madde ile hakkın oluşumu, tanınmasının tescile bağlı olup olmadığı ya da hak sahibinin kim olduğunun belirlenmesi gibi hususların tamamı “koruma ülkesi hukuku⁴”na tâbi

kılmıştır⁵. Öğreti ve yargı kararlarında koruma ülkesi hukukunun, *lex loci protectionis* kavramına karşılık geldiği kabul edilmektedir. Ancak koruma ülkesi hukuku ya da *lex loci protectionis* teriminin anlamının açıklanması noktasında öğreti, farklı sonuçlara ulaşmıştır. Yine bir kısım yazarlar, kavramın anlamının açıklanmasından ziyade hakkın koruma ülkesi hukukuna tâbi olduğunu ifade etmekle yetinmiştir⁶. Çalışmamızda öncelikle Türk ve yabancı öğretinin “koruma ülkesi hukuku” terimine verdiği anlam ve konuya ilişkin yargı kararlarına yer verilecek, ardından konu hakkındaki görüşlerimiz açıklanacaktır.

¹ Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, RG. 12.12.2007/26728.

² Frank Vischer and Nicolas Mosimann “Zürcher Kommentar zum IPRG - Band II - Art.108a-200- Kommentar zum Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG) vom 18. Dezember 1987” in Müller-Chen Markus and Lüchinger Corinne Widmer (eds) (3th edn, Schulthess Juristische Medien AG 2018) 199.

³ Cemal Şanlı, Emre Esen and İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (10th edn, Beta 2023) 305.

⁴ Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku* (23th edn, Beta 2021) 316; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Özel Hukuk* (1th edn, Vedat 2020) 76; Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz and Lale Ayhan İzmirli, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Savaş 2023) 395. Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku Kanunlar İhtilâfi Hukuku Milletlerarası Usul Hukuku* (3th edn, Yetkin 2022) 171; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat 2020) 269. Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim and Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk* (2. Baskı, Oniki Levha 2023) 385; Aysel Çelikel and Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021) 373; Ekin Ömeroğlu, (2020) “Fikri Mülkiyet Haklarının İhlaline Uygulanacak Hukukta “Soft Law” Tarafından Hukuk Seçimine

Yer Verilmesi”, (2020) 40(1) Public and Private International Law Bulletin 55, 60. Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe ise koruma ülkesi hukuku kavramının yerine “korumanın talep edildiği ülke hukuku” kavramını kullanır, Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 3) 305. Sargın ise “koruyan ülke hukuku” ifadesini tercih etmiştir: Fügen Sargın, *İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk*, 1th edn, Yetkin 2005) 349. Yılmazsoy, “koruma devleti hukuku” tabirini kullanmıştır: Ebru Yılmazsoy “Fikri Mülkiyete İlişkin Haklara Uygulanacak Hukuk” (2022) (185) Terazi Hukuk Dergisi 108, 109.

⁵ Güngör (n 4) 172; Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 3) 304, 305; Tekinalp (n 4) 269. Esra Dardağan, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklardan Doğan Kanunlar İhtilâfi* (1th edn, Betik 2000) 138; Bahadır Erdem, *Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (2th edn, Beta 2002) 105; Akıncı (n 4) s. 76; Özel, Erkan, Pürselim and Karaca (n 4) 384. Nomer’e göre ise maddi olmayan bir aynı hakkın doğuşu, muhtevası, içeriği, devri ve sona ermesi hakkın doğduğu, sona erdiği ya da devredildiği ülke hukukuna (*lex rei sitae*) tâbidir. Hakkın ihlâline ilişkin meseleler ise koruma ülkesi hukukuna tâbidir: Nomer (n 4) 316. Konu hakkındaki tartışmalar için bkz. Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 4) 395, 396.

⁶ Tekinalp (n 4) 267.

I. TÜRK HUKUKUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

Türk hukukunda koruma ülkesi hukukuna ilişkin görüşlerin iki ana ekseninde toplandığı görülür. Birinci görüşün ortak noktası, hakkın birden fazla ülkede korunduğu ya da tanındığı hâllerde bu ülke hukuklarından birisinin uygulanacak hukuk olarak davacı tarafından seçilebileceğidir⁷. Öğretideki ikinci görüşe göre ise fikrî mülkiyet haklarına ilişkin MÖHUK m.23/1 hükmü, hak sahibine bir hukuk seçimi imkânı sağlamaz. Hakkın, birden fazla ülkede ihlâl edildiği hâllerde hak sahibi, bu ülkelerin her birinden koruma talep edebilir ve korumasına başvuru rulan ülke hukuku, kendi mahallî uygulanma alanını bizzat kendisi belirler.

⁷ Esasen yabancı öğretide ağırlıklı olarak telif haklarının ülkesel korunmasından kaçınabilmek ve hakkın evrensel korunmasının sağlanabilmesi açısından, telif haklarının menşe ülke hukuku (*lex originis*)'na tâbi olması gerektiği ileri sürülür. Ancak ağırlıklı görüş, telif hakları için de fikrî haklardaki ülkeselliğin geçerli olduğu yönündedir: Simon Laimer “Das Schutzlandprinzip als Grundlage für die Behandlung von Grenzüberschreitenden Schadensersatzansprüchen aus der Verletzung Geistigen Eigentums”, in Laimer Simon and Perathoner Christoph (eds) *Italienisches, Europäisches und Internationales Immaterialgüterrecht* (1th edn, Springer 2021) 154. Yine Avrupa Birliği Adalet Divanı da 2005 yılında verdiği bir kararında telif hakları bakımından ülkeselliğin geçerli olduğunu kabul etmiştir: EuGH, C-192/04, Lagardère Active Broadcast, T: 14.07.2005, <<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=D48D4A9D6378582CD01068BE5BFFE2C6?text=&docid=60584&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=77152>>, accessed 01.11.2023, paragraf. 46. Aynı yönde karar İsviçre Federal Yüksek Mahkemesinde de verilmiştir: BGE, T: 12.01.2010, 136 III 232 E. 5. Ayrıca bkz. Zürich Obergericht, T: 07.04.2014, HG110271-O U/dz, s. 8. Esra Dardağan Kibar “Fikrî Haklar Alanında Uygulanacak Hukuk Sorunu” in Tiryakioğlu Bilgin, Aygün Mesut, Önal Ali, Altıparmak Kübra and Kaya Cansu (eds) *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu* (1th edn, Yetkin 2016) 439, 441. Fikrî haklarda evrenselci korumanın kabul edilememesinin bir nedeni de devletlerin egemenlik yetkileridir. Evrenselci koruma, hakkın sahibine tekeli bir kullanım ve yararlanma yetkisi bahşeder. Dolayısıyla menşe ülke hukuku kuralının benimsenmesi, egemen devlete, ülkesi içerisinde üçüncü kişiler aleyhine ve millî hukuka oranla daha geniş kapsamlı olabilecek koruma düzeni tanıma zorunluluğu doğurur. Devletler, ekonomik politikalarıyla yakın ilişkili bir konuda yabancı bir devletin egemenliğini kabul etmek istemezler. Yine evrenselci görüşün fikrî hakları etkili bir şekilde koruyacağı kabul edilmekteyse de menşe ülkenin hakka etkili bir koruma sağlayamaması bu amacın da gerçekleşmesini engeller: Dardağan (n 5) 129.

A. KORUMA ÜLKESİ HUKUKUNU HAKKI TANIYAN-KORUYAN ÜLKE HUKUKU OLARAK GÖREN YAKLAŞIM

Türk öğretisinde Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe'ye göre MÖHUK m.23/1'deki “korumanın talep edildiği ülke hukuku” (*lex loci protectionis*), mülkîlik ilkesine dayanan fikrî hakkın varlığını tanıyan ülke hukukuna karşılık gelir⁸. Fikrî hakkın birden fazla ülkede tanındığı ya da korunduğu hâllerde ise fikrî hak sahibinin hukuk seçimi imkânı vardır. Yazarlara göre, fikrî hakkın ihlâli halinde fikrî hak sahibi, hakkı tanıyan ya da koruyan ülkelerin hukuklarından birisini tercih edilebilir ve uygulanmasını isteyebilir. Zira maddedeki, “*hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuk*” ifadesi, hakkı tanıyan ve koruyan ülke hukuklarından birisini seçme hakkı vermektedir⁹.

Güngör'e göre ise koruma ülkesi hukuku kuralı, fikrî hak sahibine bir inisiyatif verir. Şöyle ki, fikrî hak birden fazla ülkede korunmaktaysa ve korunduğu birden fazla ülkede aynı kişi tarafından ihlâl ediliyorsa hak sahibi, uygulanacak hukuku, ihlâlin gerçekleştiği bu iki ülke hukukundan birini seçerek belirleme yetkisine sahiptir. Başka bir ifade ile yazara göre, hak sahibinin tek taraflı bir hukuk seçimi imkânı vardır¹⁰. Ancak fikrî hakkın korunması ülkesel planda gerçekleştiğinden mahkeme, davacının seçtiği hukukun “ülkesel uygulama alanına” uygun hareket etmelidir. Dolayısıyla somut olay, fikrî hak sahibi tarafından seçilen hukukun uygulama alanına girmiyorsa o hukuk uygulanmayacaktır¹¹.

Akinci'ye göre, fikrî hakkın birden fazla ülkede korunduğu hâllerde, davacı, daha uygun koruma sağlayan hukuka göre koruma talep edebilecektir¹².

Özel/Erkan/Pürselim/Karaca'ya göre de koruma ülkesi hukuku, uyuşmazlık konusu fikrî mülkiyet hakkının tanındığı ülke hukukuna karşılık gelir. Hakkın birden fazla ülkede tanınması hâlinde ise MÖHUK m.23/1'deki “*hangi ülkenin hukukuna göre koruma ta-*

⁸ Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 3) 305 vd.

⁹ Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 3) 308. Aynı yönde bkz. Ömeroğlu (n 4)60; Yılmazsoy (n 4) 113.

¹⁰ Güngör (n 4) 171, 172.

¹¹ Ibid 172.

¹² Akinci (n 4) 76, 77.

lep ediliyorsa o hukuk” ifadesi, hakkı tanıyan ülke hukuklarından birisinin seçilebileceği şeklinde anlaşılır¹³.

B. KORUMA ÜLKESİ HUKUKUNU KORUMA TALEP EDİLEN ÜLKE HUKUKU OLARAK GÖREN YAKLAŞIM

Doğan’a göre, “koruma ülkesi hukuku”, korumasına başvurulmuş ülke hukukudur (*lex loci protectionis*). Bir fikrî hakkın birden fazla ülke hukukunda ihlâl edildiği iddia edildiğinde hak sahibi, bu ülkelerin her birinden ayrı ayrı koruma talep edebilecektir. Böylece hakkının ihlâl edildiğini iddia eden kişinin koruma talebinde bulunduğu hukuk, kendi uygulama alanını belirleyeceği gibi fikrî hak statüsü olarak da uygulanacaktır¹⁴. Dolayısıyla menşe ülke hukukuna göre fikrî hak kategorisine dâhil olan bir ürün, koruma ülkesi hukukuna göre bu kategoriye dâhil değilse fikrî hak sahibi, koruma ülkesi hukukunda korumadan yararlanamayacaktır¹⁵.

Nomer’e göre bir fikrî hakkın ihlâl halinde, ihlâl edildiği yer hukuku veya diğer bir söyleyişle hakkın korunması nerede talep ediliyorsa, o yer (veya ülke) hukuku (*lex loci protectionis*) söz sahibidir¹⁶. Yazara göre “koruma ülkesi hukukunun” yetkilendirilmesi, *lex causae*’nin mahal itibarıyla yürürlük sınırlarının *lex fori* tarafından çizileceği anlamını taşımaz. Aksi-ne madde, soyut bir bağlama noktasından hareketle uygulanacak hukukun belirlenmesinden kaçınılmış ve uygulanacak hukukun belirlenmesini bizzat davadanın kendisine bırakmıştır. Davacı tarafından belirlenecek hukuk, hakkın korunmasının sınırlarını tespit edecektir. Böylece her devlet, kendi fikrî mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatının mahal itibarıyla koruma alanını kendisi belirleyecektir¹⁷.

Aybay/Dardağan’a göre ise ülkeselliğin pratik sonucu olarak fikrî mülkiyet hakları “*fikir ürününden iktisaden yararlanma eyleminin gerçekleştiği veya hakkın ihlâl edildiği yer hukukuna*” tâbidir. Bu hukuk, MÖHUK m.23/1’deki koruma ülkesi hukukuna karşılık gelir¹⁸.

¹³ Özel, Erkan, Pürselim and Karaca (n 4) 385.

¹⁴ Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 4) 395.

¹⁵ Ibid 397.

¹⁶ Nomer (n 4) 316.

¹⁷ Ibid 317.

¹⁸ Rona Aybay and Esra Dardağan, *Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)* (2th edn, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Çelikel/Erdem’e göre, fikrî hakların en temel prensibi “*koruma koşullarını belirleyerek sadece ülke içinde bir hak tanıma ve tanınan hakkın ihlâlinin sadece ülke içinde gerçekleşen olaylarla mümkün olmasını*” ifade eden ülkeselliktir¹⁹. Bu anlamda mad-dî mallardaki, mallar hangi ülkede bulunuyorlarsa mülkiyetin o ülkenin hukukuna tâbi olacağı yönündeki mülkiyet rejimi, gayrimaddî mallarda da benzerlik gösterir. Sonuç olarak, fikrî mülkiyet hakları, hangi ülkede ileri sürülüyorlarsa o ülkenin hukukuna tâbidir²⁰.

Son olarak Ayhan İzmirli’nin görüşüne de yer verilmelidir. Yazar her ne kadar sınırlı bir hukuk seçimi imkânından bahsetmekteyse de koruma ülkesi hukukunu, kanaatimizce koruma talep edilen ülke hukuku olarak görmektedir. Yazara göre koruma ülkesi hukuku, hakkı ihlâl edilen kişinin iradesine göre belirlenir. Ancak bu durum, hakkı ihlâl edilen kişiye sınırsız bir hukuk seçimi imkânı vermez. Uygulanacak hukuk ile fikrî hakkın ihlâlî arasında bir bağlantı bulunmalıdır²¹.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ GÖRÜŞLER

Karşılaştırmalı hukukta, fikrî mülkiyet haklarına uygulanacak hukukun *lex loci protectionis* (koruma ülkesi hukuku) olduğu büyük bir çoğunlukla kabul edilir. Bununla birlikte fikrî mülkiyet hakkı ihlâlleri, haksız fiil niteliğinde olduğundan, fikrî mülkiyete ilişkin uyuşmazlıklarda fiilin işlendiği yer hukukunun (*lex loci delicti*) da dikkate alınabileceği ileri sürülmüştür. Ancak bu yaklaşım, kabul edilmiştir. Örneğin eski Hollanda Uluslararası Özel Hukuk Yasası madde 3/1 hükmünde; haksız fiille-

Yayınları 2008) 248. Aynı yönde bkz. Bengi Sargın, *Yabancı Ursulu Televizyon Program Formatlarının Korunması* (1th edn, Yetkin 2020) 120.

¹⁹ Çelikel and Erdem (n 4) 375.

²⁰ Çelikel and Erdem (n 4) 376; Erdem (n 5) 104. Telif haklarında *lex loci protectionis*, koruma talep edilen ülke hukukudur. Telif hakkının herhangi bir formaliteye gerek duymaksızın varlık kazanıyor olması, hakkın tanındığı ve korunduğu ülkelerin her birinde hakkın, bağımsız bir şekilde ve koruma ülkesinin hukuk düzeni çerçevesinde ele alınması sonucunu doğurur: Ayşenur Öztürk, *Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Telif Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (1. Baskı, VII Levha 2019) 120 vd.

²¹ Lale Ayhan İzmirli, *Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlâlî ve Korunması* (1th edn, Seçkin 2012) 101.

re, fiilin işlendiği yer (*lex loci delicti*) hukukunun uygulanacağı kabul edilmişti. Dolayısıyla Hollanda hukukunda, fikrî mülkiyete ilişkin haklar için özel bir düzenlemeye yer verilmemişti. Bu dönemde bazı mahkemeler fikrî mülkiyet haklarını fiilin işlendiği yer hukukuna (*lex loci delicti*) tâbi tutmuşlarsa da Hollanda Yüksek Mahkemesi, tutarlı bir şekilde fikrî mülkiyet haklarına ilişkin uyuşmazlıklarda *lex loci protectionis* kuralını uygulamıştır²². Benzer şekilde Avusturya Fikrî Mülkiyet Haklarına İlişkin Birleştirilmiş Federal Kanun²³ m.34/1 hükmünde de fikrî mülkiyet haklarına fiilin işlendiği yer (*lex loci delicti*) hukukunun uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak yargı kararıyla Kanundaki hükmün, *lex loci protectionis*’e işaret ettiği kabul edilmiştir²⁴. Yine “koruma ülkesi” kuralına ilişkin farklı kanunlarda, farklı ifadeler yer verilmişse de bu ifadelerin tamamının *lex loci protectionis* kavramına karşılık kullanıldığı öğreti ve mahkeme kararlarında belirtilmektedir. Örneğin Roma II Tüzüğü²⁵ m.8/1 hükmündeki “... law of the country for which protection is claimed” ifadesinin “the law of the country for which protection is sought” ifadesi ile aynı olduğu ve *lex loci protectionis* kavramına karşılık kullanıldığı kabul edilir²⁶. Yine Belçika Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu²⁷ m.93/1 hükmündeki “governed by the law of the State for the territory of which the protection of the intellectual property is sought” ya da İsviçre Federal Milletlerarası

Özel Hukuk Kanunu (PILA)²⁸ndaki “the law of the state for which protection of the intellectual property is sought” ifadeleri, *lex loci protectionis* kavramının karşılığı şeklinde kullanılır. Bu noktada Türk öğreti ve kanun koyucusunu etkilemiş ülke hukuklarında *lex loci protectionis* kuralının nasıl uygulandığı ve anlaşıldığının ayrıntılı olarak incelenmesinde fayda mülhaza etmekteyiz.

A. İSVİÇRE HUKUKUNDAKİ YAKLAŞIM

Türk Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu’nda yer alan fikrî mülkiyete ilişkin haklara uygulanacak hukuk başlıklı 23’üncü maddenin mehzazı, İsviçre Federal Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu (PILA) m.110 hükmüdür²⁹. Türk hukukundaki ağırlıklı görüşle benzer olarak İsviçre hukukunda da hükmün, fikrî mülkiyet hakkının ortaya çıkışı, içeriği, ihlâli, korunması ve sona ermesi gibi hukukî konuların tamamına uygulanacağı kabul edilir³⁰. Hüküm, fikrî hakkın tâbi olduğu hukuku “Intellectual property rights are governed by the law of the state for which protection of the intellectual property is sought” ifadesiyle açıklamıştır. Kanundaki hüküm, öğretiler Doğan tarafından “Fikrî mülkiyet hakları bu hakların korunmasının talep edildiği ülke hukukuna tâbidir.” şeklinde Türkçeye çevrilmiştir³¹. MÖHUK’un mehzazı olması sebebiyle İsviçre öğretisinde hükme ilişkin açıklamalar, *lex loci protectionis* kavramının açıklanmasında önem taşımaktadır.

İsviçre hukukunda da Türk hukukunda olduğu gibi fikrî mülkiyet haklarına “koruma ülkesi hukuku” (*Schutzlandanknüpfung, lex loci protectionis*) uygulanacağı ifade edilir³². Bu hukukta da *lex loci protectionis* ya da koruma ülkesi hukuku, mülkîlik ilkesine dayanır³³. MÖHUK’ta olduğu gibi İsviçre Federal Kanunu’nda da “koruma ülkesi hukuku”

²² Hollanda Yüksek mahkemesi 1936 yılından beri Bern Sözleşmesi m.5/1 hükmünü esas almış ve fikrî haklara ilişkin uyuşmazlıklarda *lex loci protectionis* kuralını uygulamıştır: Paul L. C. Torremans, “The Law Applicable to Copyright Infringement on the Internet” (2016) (4) Netherlands Private International Law (NIPR) 1, 8.

²³ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für IPR-Gesetz, Fassung vom 29.10.2023, <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002426>>, accessed 29.10.2023.

²⁴ Avusturya OGH, T. 28.09.1993, 4Ob125/93, Adolf Loos-Werke II.

²⁵ Regulation (Ec) No 864/2007 Of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (Rome II), <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0040:0049:EN:PDF>>, accessed 30.10.2023.

²⁶ Torremans (n 22) 8.

²⁷ Paul Torremans and Caroline Clijmans “Belgien: Law of July 16, 2004, Holding the Code of Private International Law”, *RabelsZ* (2006), 358-397 <<https://socioip.files.wordpress.com/2013/12/belgica-the-code-of-private-international-law-2004.pdf>> accessed 30.10.2023.

²⁸ Federal Act on Private International Law (PILA), <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en> accessed 25.10.2023.

²⁹ Güngör (n 4) 172.

³⁰ Jolanta Kren Kostkiewicz, *IPRG/LugÜ Kommentar Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht, LuganoÜbereinkommen und weitere Erlasse* (2th Edn, Orell Füssli Verlag AG 2019) 7.

³¹ Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirlil (n 4) 394.

³² Kostkiewicz (n 30) 230; Vischera and Mosimann (n 2) 198; Zürich Obergericht, T: 07.04.2014, HG110271-O U/dz, 7.

³³ Vischera and Mosimann (n 2) 202.

tabiriyle hangi hukukun kastedildiği açıkça zikredilmemiştir³⁴. Benzer şekilde başvuru koruma ülkesi hukukunun uygulanma alanının hangi kanun tarafından tespit edileceğine ilişkin bir belirlemeye de yer verilmemiştir³⁵. Dolayısıyla bu noktadaki soruların cevabını öğreti açıklamaya çalışır.

Öğretinin kabul ettiği haksız fillerdeki esasları dikkate alan geleneksel fikrî mülkiyet hakları yaklaşımına göre, *lex causae*'nin uygulanma alanının kapsamı, *lex fori* tarafından belirlenir. Bu yaklaşıma göre, bir fikrî mülkiyet hakkının ne zaman ihlâl edildiği sorusuna *lex causae* olarak esasen *lex fori* cevap vermektedir³⁶. Ancak günümüzde İsviçre'de kabul edilen ikinci yaklaşıma göre, geleneksel yaklaşımdan ayrı olarak fikrî mülkiyet hakkında davacı, hakkın korunmasını talep ederek onu belirli bir mevzuata devreder³⁷. Dolayısıyla *lex loci protectionis*, dolaylı bir şekilde davacı tarafından belirlenir³⁸. Başka bir ifadeyle, fikrî haklarda, soyut bir şekilde belirlenmiş bağlama kuralının aksine fikrî hakkın dolaylı olarak davacının kendisi tarafından bir hukuka devredildiği bir sistem vardır³⁹. Davacının tespit ettiği *lex loci protectionis*, *lex causae* olarak somut olaya uygulanabilirliğini, yani kendi mahallî uygulama alanını ise bizzat kendisi belirler⁴⁰. Zira egemen devletler, fikrî mülkiyete ilişkin maddî hukukunun mahallî uygulama alanını kendileri tespit etmektedir. Bu anlamda İsviçre mahkemesi önünde açılan bir davada, davacının fikrî hakkın korunmasını talep ettiği ülke hukuku (*lex loci protectionis*), *lex causae* olarak uygulanma alanını kendisi belirleyecek ve İsviçre mahkemesi, somut uyuşmazlık konusu açısından aşırı (*exorbitant*) olmadıkça davacının ileri sürdüğü hukuka göre kararını verecektir⁴¹.

³⁴ Kostkiewicz (n 30) 230.

³⁵ Vischera and Mosimann (n 2)202.

³⁶ Ibid 202.

³⁷ Zürich Obergericht, T: 07.04.2014, HG110271-O U/dz, 7, 8.

³⁸ Kostkiewicz (n 30) 230.

³⁹ Ibid 230.

⁴⁰ Vischera and Mosimann (n 2) 202; Kostkiewicz (n 30) 230. Konu hakkında bkz. Erdem (n 5) 105 vd.

⁴¹ Bu anlamda yabancı hukukun somut olaya uygulanmasında *lex causae*'nin mahallî uygulama alanı gibi İsviçre Kanunundaki kamu düzeni hükmü (PILA m.17) ile istisna hükmü (PILA m.15) dikkate alınacaktır: Vischera and Mosimann (n 2) 203; Erdem (n 5) 107.

Görüldüğü üzere İsviçre hukukunda da fikrî mülkiyet hakları, "koruma talep edilen ülke hukuku"na tâbidir. Başka bir deyişle zarar gören taraf, hangi devlet için koruma talep etmişse uyuşmazlığa o ülke hukuku uygulanacaktır. Hakkın birden fazla ülkede ihlâl edildiğinin iddia edildiği hâllerde ise davacının hakkının korunmasını talep ettiği tüm hukuklar, *lex loci protectionis* olarak uygulanacaktır (*mosaikprinzip/mosaic principle*)⁴². Ancak bu noktada bir ihlâl eyleminin gerçekten var olup olmadığı, her bir ülkede, o ülkenin maddî hukukuna göre değerlendirilecektir⁴³. Bir başka ifadeyle haktan yararlanıldığı ya da hakkın ihlâlinin gerçekleştirildiği iddiası, her bir koruma ülkesi için kendi hukukuna göre cevaplandırılır⁴⁴. Örneğin, İsviçre hukukunun "koruma ülkesi hukuku" olarak uygulanmasının talep edildiği hâllerde bu hukuk, sadece zararın ya da hakkın hukuka aykırı olarak etkilendiği yerin İsviçre'de bulunması halinde uygulanabilecektir⁴⁵.

Esasen İsviçre'de fikrî mülkiyet hakkının kökenine ilişkin tüm soruların her bir koruma ülkesi için kendi hukukuna göre ayrı ayrı cevaplandırılması, telif hakları açısından eleştirilmiştir. Bu sebeple öğretilde, telif hakları bakımından evrensel bir korumanın sağlanabilmesi adına *lex originis* (menşe yeri) kuralı önerilmiştir⁴⁶. *Lex originis*, hakkın kaynaklandığı, hakkı tanyan menşe ülkeye işaret eder⁴⁷. Ancak bu kuralının telif hakları açısından en önemli sorunu, hakkın nerede ortaya çıktığının tespitinin zorluğu-

⁴² Hakkın tanındığı ülkelerin her birinde, birbirinden bağımsız fikrî hakkın mevcut oluşu fikrî haklar demetini oluşturacak, bu ülkelerin kanunları ise kanunlar ihtilâfi mozağını meydana getirecektir: Nadine Klass, "Das Urheberkollisionsrecht der ersten Inhaberschaft - Plädoyer für einen universalen Ansatz", (2007) (5) GRUR Int 373, 374.

⁴³ Laimer (n 7)155.

⁴⁴ Zürich, Obergericht, T: 07.04.2014, HG110271-O U/dz, 8; Helena Pullmannová "International Jurisdiction and the Law Applicable to Disputes Arising From Infringement of the Right to a Trade Name as an Industrial Property Right", (2022) (18) Croatian Yearbook of European Law and Policy 107, 124.

⁴⁵ Fiilin nerede işlendiği ise bu tespitte önemsizdir: Kostkiewicz (n 30) 230.

⁴⁶ Yavuz Kaplan, *İnternet Ortamında Fikrî Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk* (1th edn, Seçkin 2004) 172. Telif hakkı bakımından ülkeselliğin eleştirilmesinin ilişkin bkz. Klass (n 42) 373-386; Annette Kur and Ulf Maunsbach "Choice of Law and Intellectual Property Rights", (2019) 6(1) Oslo Law Review, 43, 54.

⁴⁷ Dardağan Kibar (n 7) 441.

dur⁴⁸ ve kuralın telif hakları için uygulanabilirliği mahkemelerce de kabul edilmemiştir. Örneğin İsviçre Federal Yüksek Mahkemesinin önüne 2010 yılında gelen bir davada, Fransız yayın şirketinin yaptığı televizyon yayınlarının, davacının telif hakkını ihlâl ettiği ileri sürülmüş ve davacının telif hakkının İsviçre hukukuna göre korunması talep edilmiştir. İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi, incelediği bu davada, öğretinin aksine telif hakları bakımından da koruma ülkesi hukukunun uygulanacağına hükmetmiştir⁴⁹. Yine Zürih Yüksek mahkemesi de özellikle bilimsel, teknik ve tıbbî disiplinlerde yayın yapan Hollanda menşeli bir limited şirketle Alman ticaret siciline kayıtlı iki ayrı limited şirketin yayınlarının davalı tarafından kopyalanıp müşterilerine iletilmesi sebebiyle açılan davada, telif hakkı için koruma ülkesi hukuku (*lex loci protectionis*) kuralının uygulanacağına karar vermiştir⁵⁰.

Sonuç olarak yapılan tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere İsviçre hukuku, sınai mülkiyet haklarını ve telif haklarını *lex loci protectionis*e tâbi kılmakta ve kuralının gösterdiği hukuku; fikrî hakkın doğumu, içeriği, sona ermesi ve ihlâl gibi tüm hukukî sorunlara uygulanacağını kabul etmektedir. Yine İsviçre’de *lex loci protectionis*’in davacıya bir hukuk seçimi imkânı sunmadığı, aksine haktan yararlanma ve hakka tecavüz iddiaları için her bir koruma ülkesi hukukunun ayrı ayrı uygulanacağı zikredilmektedir.

B. AVUSTURYA HUKUKUNDAKİ YAKLAŞIM

Avusturya hukuku da *lex loci protectionis* kavramının anlaşılmasında incelenmesi gereken önemli hukuklardan birisidir. Avusturya Fikrî Mülkiyet Haklarına İlişkin Birleştirilmiş Federal Kanun m.34/1 hükmü, açıkça koruma ülkesi hukukundan bahsetmez. Ancak hükmün *lex loci protectionis*e işaret ettiği ve fikrî mülkiyet haklarına *lex loci protecti-*

onis’in uygulanacağı, öğretilerde ve mahkeme kararlarında kabul edilir⁵¹.

Avusturya Federal Kanunu “... *Recht des Staates zu beurteilen, in dem eine Benützung- oder Verletzungshandlung gesetzt wird (clearly to the law of the State where the act of exploitation or infringement occurred)*” ifadeleri ile fikrî mülkiyet hakkının ortaya çıkışının, içeriğinin ve sona ermesinin haktan yararlanıldığı ya da hakkın ihlâlinin gerçekleştirildiği devletin hukukuna göre değerlendirileceğini hüküm altına almıştır⁵². Kanun’un açıklamalarında, bu ifadenin “haksız fiilin işlendiği yer” hukukuna işaret ettiği belirtilmiştir⁵³. Ancak Avusturya Yüksek Mahkemesi, haksız fiilin işlendiği yer kriterine işaret ettiği kabul edilen bu kuralı, “koruma ülkesi hukuku (*lex loci protectionis*)”na dönüştürmüştür.

Avusturya Yüksek Mahkemesi, 1993 tarihinde verdiği kararında, Avusturya İstinaf Mahkemesinin, “*Telif hakkı ihlâli birden fazla devlette işlenmiş olsa bile her zaman tek bir hukuk sistemine göre değerlendirilecektir.*” yönündeki hukukî görüşüne, davacının yaptığı olağanüstü itirazı kabul etmiştir. Avusturya Yüksek Mahkemesinin incelediği somut uyuşmazlık konusu olayda, muris sanatçı Adolf Loos’un eserleri; Berlin, Fransa, Avusturya gibi farklı yerlerde kullanılmıştır. Avusturya’da bir meslek birliği olan davacı ise eserlerin malî hakkının kendisinde olduğunu ifade ederek en azından eserlerin Avusturya’da yayımlandığı ölçüde hakkına tecavüz edildiği iddiasıyla dava açmıştır⁵⁴. Mahkeme verdiği kararında, Avusturya Federal Kanunu m.34/1 hükmünde fikrî mülkiyet haklarına “koruma ülkesi hukuku”nun uygulanacağını düzenlediğini açıkça ifade etmiştir. Dolayısıyla mahkemeye göre fikrî mülkiyet haklarının varlığı ve korunması *lex loci protectionis*e tâbidir. Buna göre davacı, birden fazla ülkede sahip olduğu bir fikrî mülkiyet hakkının davalı tarafından bu ül-

⁴⁸ *Lex originis*’in kural olarak telif hakkının ilk kez yayımlandığı yer olduğu kabul edilir. Ancak bu yer de eleştirilere açıktır. Benzer şekilde *lex originis*’in hak sahibinin vatandaşlığı, mutad meskeni veya eserin yaratıldığı yer ya da bunların ortak bir kombinasyondan oluşabileceği de kabul edilebilir: Klass (n 42) 377, 378. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklarda menşe yeri hukukunun belirlenmesi hakkındaki görüşler için bkz. Dardağan (n 5) 110 vd.

⁴⁹ BGE, T: 12.01.2010, 136 III 232 E. 5.

⁵⁰ Zürih Obergericht, T: 07.04.2014, HG110271-O U/dz.

⁵¹ Torremans (n 22) 9. Erdem’de Avusturya Federal Kanunu’ndaki bu ifadenin *lex loci protectionis*e karşılık geldiğini ifade eder: Erdem (n 5) 91.

⁵² Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für IPR-Gesetz, Fassung vom 29.10.2023, <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002426>>, m.34/1.

⁵³ Torremans (n 22) 9.

⁵⁴ Avusturya OGH, T: 28.09.1993, 4Ob125/93, Adolf Loos-Werke II, 1-3.

kelerin tamamında veya bir kısmında ihlâl edildiğini iddia ederse, çeşitli ülkelerde işlenen fiiller, her bir ülkede gerçekleşen ihlâl için ilgili devletin hukukuna göre değerlendirilir. Dolayısıyla ihlâl fiilleri birden fazla ülkede işlenmişse, hukukî değerlendirme, koruma ülkesi sayısı kadar hukuk sistemine dayanmalıdır⁵⁵. Mahkemeye göre, davacı iddialarını belirtilirken açıkça yabancı bir ülkenin hukukuna göre de koruma talep ettiğini ifade etmelidir. Somut olayda bu noktada bir açıklık bulunmadığından, hakkın korumasının yalnızca Avusturya için talep edildiği varsayılmalıdır. Bu durumda, en azından Avusturya'da işlendiği iddia edilen telif hakkı ihlâli, Avusturya yasalarına uygun bir şekilde değerlendirilmelidir. Bununla birlikte davacı genel olarak “yurtdışı”ndaki ihlâllerden de söz etmiştir. Ancak özel olarak yalnızca Federal Almanya Cumhuriyeti hukukundan bahsetmiştir. Avusturya'da basılan kitapların çoğunun Almanca konuşulan bölgelerde, özellikle de Federal Almanya Cumhuriyeti'nde dağıtıldığı doğrudur. Ancak bunun her durumda gerçekleştiği kesin bir şekilde söylenemeyecektir. Zira yayıncının -yasal engeller nedeniyle- eseri belirli bir ülkede dağıtmaktan bilinçli bir şekilde kaçındığı göz ardı edilemez. Bu anlamda davacının, aynı zamanda Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bir ihlâl eyleminin bulunduğunu iddia ettiği ve Alman toprakları için de bir koruma talep ettiği kabul edilebilir. Eserin Federal Alman Cumhuriyeti topraklarında da dağıtımın kanıtlanması halinde, *lex loci protectionis* Alman hukuku da olacağından, mülkîlik ilkesi gereğince, Almanya'da gerçekleşen ihlâller sebebi ile de bir ihtiyati tedbir talebinin gerekip gerekmediği Alman hukukuna göre değerlendirilecektir⁵⁶.

Görüldüğü üzere her ne kadar Avusturya Federal Kanunu m.34/1 hükmünde fikrî mülkiyet hakkının “fiilin işlendiği yer hukukuna” tâbi olacağı ifade edilmişse de bir önceki paragrafta bahsedilen karardan da anlaşılacağı üzere Avusturya Yüksek Mahkemesi, fikrî haklara “koruma ülkesi” hukukunun uygulanacağını ve birden çok ülkede gerçekleşen ihlâllerde ise “koruma ülkesi” hukukunun dağıtıcı bir uygulamaya sahip olacağını ifade etmiştir⁵⁷. Böylece

Avusturya hukukunda da birden fazla ülkede gerçekleşen ihlâllerde davacının, hakkının korunmasını talep ettiği her bir ihlâl yeri hukuku, fikrî hakkın mülkîliği uyarınca kendi ülkesinde meydana gelen ihlâlle sınırlı uygulama alanı bulmaktadır.

C. ALMAN HUKUKUNDAKİ YAKLAŞIM

Alman hukukunda da fikrî mülkiyet haklarının “koruma ülkesi hukukuna” yani *lex loci protectionis*'e tâbi olduğu kabul edilir⁵⁸. Bu anlamda koruma ülkesi hukuku, ihlâl iddiasına konu eylemin topraklarında gerçekleştiği devletin hukukudur⁵⁹. Koruma ülkesi hukuku, bir fikrî hak ihlâlinin tüm maddî yönlerine uygulanacaktır. Örneğin fikrî hakkın ortaya çıkışı, varlığı sorunu ya da ihlâl olaylarının hukukî değerlendirilmesi ve ihlâlin hukukî sonuçları bu hukuka tâbidir⁶⁰. Alman hukukundaki bu yaklaşım sınav mülkiyet haklarının yanında, telif hakkı bakımından da geçerlidir⁶¹. Birden fazla ülkede gerçekleşen ihlâllerde davacının, hakkının korunmasını talep ettiği her bir ihlâl yeri hukukunun, kendi ülkesinde meydana gelen ihlâlle sınırlı olarak uygulama alanı bulacağı anlayışının (*mosaic principle*) Alman hukukunda da benimsendiği, ayrıca *lex loci protectionis*'in davacıya bir hukuk seçimi imkânı sağlamadığı kabul edilmektedir⁶².

Alman öğretisinde kabul edilen *lex loci protectionis* yaklaşımı mahkeme kararlarında da görülür. Duesseldorf Bölge Mahkemesinin verdiği bir kararda Mahkeme, telif hakları bakımından da mülkîlik ilkesi uyarınca *lex loci protectionis* kuralının uygulanacağına ve her bir ihlâl ülkesi hukukunun kendi ülkesinde meydana gelen ihlâlle sınırlı uygulama alanı bulacağına (*mosaic principle*) karar vermiştir. Mahkemeye göre;

⁵⁸ Dardağan Kibar (n 7) 442.

⁵⁹ Martin Fähndrich and Arne Ibbeken “Gerichtszuständigkeit und anwendbares Recht im Falle grenzüberschreitender Verletzungen (Verletzungshandlungen) der Rechte des geistigen Eigentums (Q174) Bericht für die deutsche Landesgruppe” (2003) (7) GRUR Int 616, 619.

⁶⁰ Ibid 619.

⁶¹ Thomas Hoeren “Kollisionsrechtliche Anknüpfungen in internationalen Datennetzen”, in Hoeren Thomas, Sieber Ulrich and Holznagel Bernd (eds), *Hanbuch Multimedia-Recht* (59th edn, C.H. Beck 2023) 9; Dardağan Kibar (n 7) 442.

⁶² Duesseldorf Yüksek Bölge Mahkemesi, 2 U 11/18, T: 17.10.2019, (paragraf 109).

⁵⁵ Avusturya OGH, T: 28.09.1993, 4Ob125/93, Adolf Loos-Werke II, 4.

⁵⁶ Avusturya OGH, T: 28.09.1993, 4Ob125/93, Adolf Loos-Werke II, 5.

⁵⁷ Torremans (n 22) 9.

“Mevcut davada Alman hukuku uygulanır ve bu durum, mülkîlik ilkesinden kaynaklanır. Mülkîlik ilkesine göre telif hakkı, yalnızca onu tanıyan devletin topraklarında geçerlidir. Dolayısıyla eser sahiplerinin tek bir kanuna tâbi, tek tip bir telif hakkı sahipliğinden değil, hakkı tanıyan her bir devlette ulusal bir hak sahipliği ve böylece telif hakları demetine sahip olmalarından bahsedilir (mosaic principle⁶³). Buna göre, sınır ötesi bir hak ihlâli durumunda, mozaik görüşüne uygun olarak ilgili tüm hukuk sistemleri uygulanabilir, ancak her hukuk yalnızca kendi sınırları içerisinde uygulanma kabiliyetine sahiptir. Mülkîlik ilkesi “koruma ülkesi” ilkesine atıfta bulunur. Bu ilkeye göre, koruma talep edilen ülkenin telif hakkı kanunu, telif hakkı ve bağlantılı haklara ilişkin tüm sorular için geçerlidir (lex loci protectionis). Davacının somut olayda, Alman mahkemesi önünde yalnızca Alman Telif Hakkı Yasası’na başvurması durumunda, aynı zamanda yalnızca Almanya sınırları içerisinde koruma talep edildiği sonucuna varılır. Mevcut davada, davacı Urheberrechtsgesetz-UrhG (Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Kanunu/Act on Copyright and Related Rights)’e başvurmakta ve Federal Almanya Cumhuriyeti topraklarına ilişkin bir tedbir kararı verilmesini talep etmektedir⁶⁴.”

Hamburg Yüksek Bölge Mahkemesi ile Federal Adalet Divanı da aynı somut olayı ele aldığı kararlarında, “koruma ülkesi hukuku”nun uygulanma alanının, yalnızca kendi ülkesinde meydana gelen ihlâllerle sınırlı olduğuna karar vermiştir⁶⁵. Somut uyuşmazlık konusu olayda, yaklaşık 40 oteli bulunan davacı şirket, 1970’lerin başından beri ticarî faaliyetlerinde “Maritim” ifadesini, 1989 yılından itibaren de Almanya’da tescilli “Maritim” markasını kullanmaktadır. Davalı ise 1994 yılından beri “HO-

TEL Maritime”, ticarî markasının Danimarka’daki sahibidir. Aynı zamanda davalı, Kopenhag’da “Hotel Maritime” adı altında bir otel de işletmektedir. Davalı, otelin reklamlarını, içerisinde Almanca’nın da bulunduğu çok dilli bir broşürle yapmakta ve talep üzerine, bu otel broşürünü İngilizce bir ön yazıyla Almanya’daki muhataplarına da göndermektedir. Buna ek olarak davalı, 1996 yılından beri www.hotel-Maritime.dk alan adını kullanmaktadır. İnternet sayfası aracılığıyla, oteli hakkında Almanca’nın yanı sıra Danca ve İngilizce dillerinde bilgiler de sunmaktadır. Ayrıca müşterilerine Almanca online rezervasyon yapma imkânı da vermektedir. Davacı, davalının reklam broşürlerinin Almanya’ya gönderilmesi ve www.hotel-Maritime.dk üzerinden Almanca reklamlar yapmasının, Markengesetz-MarkenG (Ticarî Marka Kanunu)’in 14. ve 15. bölümleri uyarınca davacının ticarî marka haklarını ihlâl ettiği iddiasıyla Almanya’da dava açmıştır. Federal Adalet Divanı’na göre; “Fikrî mülkiyet hukukunda belirleyici olan mülkîlik ilkesine göre, başvuru sahibinin yerel markasının korunması, koruma ülkesinin hukukuna ve dolayısıyla Alman hukukuna tâbidir. Ülkesellik ilkesi temelinde, bir yerel markanın veya bir yerel şirket markasının koruma kapsamı, Federal Almanya Cumhuriyeti topraklarıyla sınırlıdır. Bu nedenle, § 14 II No. 2, V MarkenG veya § 15 II, IV MarkenG uyarınca ihtiyati tedbir talebi, Almanya’da marka hakkını ihlâl eden bir kullanım eylemini gerektirir⁶⁶. Diğer bir ifadeyle mahkeme, internet ortamında gerçekleşen işlemlerde marka hakkı korumasında da mülkîliğin dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir. Federal Adalet Divanı’na göre, fikrî hakkın internet ortamında gerçekleşen bir ihlâl üzerine korunabilmesi için davalının internet ortamındaki faaliyetlerinin, davacının, koruma ülkesi hukuku topraklarındaki ticarî faaliyetleri üzerindeki ekonomik etkisinin yoğun olmasını gerektirir⁶⁷. Somut olayda, “Davalı,

⁶³ Mosaic principle kavramına karşılık olarak, “ülkesel olarak koruma altına alınan parsellerin bölünmesi”, “ülke içi bir temel yapı taşının mozaik biçimine dönüşmesi” ya da “telif haklarının yamalı bir halıya benzemesi” gibi ifadeler de kullanılmıştır: Kaplan (n 46) 173.

⁶⁴ Duesseldorf Bölge Mahkemesi, 12 O 48/18, T: 17.04.2019 (paragraf 30).

⁶⁵ Somut olayda hem Hamburg Yüksek Bölge Mahkemesi hem de Federal Adalet Divanı aynı yönde karar verdiğinden çalışmamızda yalnızca Federal Adalet Divanı kararının açıklanmasıyla yetinilmiştir.

⁶⁶ Bundesgerichtshof, BGH, 163/02, T: 13. 10. 2004, S. 432 (2a). Ayrıca bkz. OLG Hamburg, 3 U 312/01, 02.05.2002.

⁶⁷ Duesseldorf Bölge Mahkemesi, telif hakkına ilişkin verdiği bir kararında da “Ülkesellik ilkesi nedeniyle, yerel bir telif hakkının korunmasının kapsamı Federal Almanya Cumhuriyeti toprakları ile sınırlıdır. Bu nedenle, UrhG (Alman Telif hakkı Kanunu) madde 97 (1)’den hareketle bir ihtiyati tedbir talebi, Almanya’da Urheberrechtsgesetz-UrhG (Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Kanunu/Act on Copyright and Related Rights)’i ihlâl eden bir kullanım eylemini gerektirir. Mevcut davada ise söz konusu olan sınır ötesi bir ihlâldir. Böyle bir sınır ötesi eylemi Almanya’da da hakkı ihlâl edici bir kullanım eylemi

hizmetlerini yalnızca Kopenhag'daki otelinin bulunduğu yerde sunabilir. Burası davacının ticarî marka haklarının mülki koruma kapsamı dahilinde değildir... Davalının internetteki reklamları Almanca olsa bile, davalının hizmetlerini yalnızca Kopenhag'da sunabilmesi ve itiraz edilen davranışın başvuru sahibinin Almanya'daki ticarî faaliyetleri üzerindeki ekonomik etkisinin marjinal olması, Almanya ile yeterli bir yurt içi bağlantı kurulmasına engeldir.⁶⁸ Bu sebeple Alman marka kanunun uygulama alanının mülki olduğuna ve Kopenhag'da gerçekleşen ihlaller bakımından Almanya'da tescilli marka hakkının Alman hukuku uyarınca korunamayacağına karar verilmiştir. Dolayısıyla karar, fikrî hakların, fikrî haktan yararlandığı ya da hakkın ihlâl edildiği yer hukukuna tâbi olduğunu ve davacının bir hukuk seçimi imkânına sahip olmadığını açıkça göstermiştir.

D. ROMA II TÜZÜĞÜ m.8/1 HÜKMÜNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Roma II Tüzüğü m.8/1 hükmünde "... *an intellectual property right shall be the law of the country for which protection is claimed.*" ifadeleriyle fikrî mülkiyet haklarının tâbi olduğu hukuk belirlenmiştir. Bu ifadenin *lex loci protectionis* anlamına geldiği ise Tüzüğün dibacesinin 26'ncı paragrafında açıkça belirtilmiştir⁶⁹. Benzer şekilde hükmün "koruma ülkesi hukuku"na işaret ettiği Uluslararası Hukuk Derneği'nin Fikri Mülkiyet ve Uluslararası Özel Hukuka İlişkin Kılavuz İlkeleri'nce den (Kyoto Kılavuz İlkeleri) yinelenmiştir⁷⁰.

olarak değerlendirilebilir için yerel bir referans gerekir. Aksi halde, fikrî mülkiyet haklarının korunmasının sınırsız bir şekilde genişletilmesi riski doğar. Dolayısıyla internet ortamında bulunan ve yurt içinde erişilebilen her içerik ulusal hukuk sisteminin korumasına tabi değildir." ifadelerine yer vermiştir. Karar için bkz. Duesseldorf Bölge Mahkemesi, 12 O 48/18, 17.04.2019 (paragraf 33).

⁶⁸ Bundesgerichtshof, BGH, 163/02, T: 13. 10. 2004, 432 (I). Ayrıca bkz. OLG Hamburg, 3 U 312/01, 02.05.2002.

⁶⁹ Regulation (Ec) No 864/2007 Of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (Rome II), <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0040:0049:EN:PDF>>, accessed 30.10.2023; Pullmannová (n 44) 121; Hoeren (n 61) 9.

⁷⁰ Marie-Elodie Ancel, Nicolas Binctin, Josef Drexler and others International Law Association's Guidelines on Intellectual Property and Private International Law ("Kyoto Guidelines"): Applicable Law, <https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4189&context=faculty_scholarship> 2021, accessed 31.10.2023, 45.

Uluslararası özel hukuk ve fikrî mülkiyetle ilgilenen uluslararası kuruluşlar olarak Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı ve Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü, milletlerarası özel hukukun fikrî mülkiyet hukukuyla bulunduğu noktayı ele alma ihtiyacıyla bir kılavuz hazırlamışlardır⁷¹. Kılavuz, Anglo-Amerikan hukuk sisteminin, fikrî haklar bakımından haksız fillerde geçerli olan *lex loci delicti* kuralını tercih ettiğini ifade etmiştir⁷². Yine Roma II Tüzüğü m.8/1 hükmünün, Avrupa birliğinde geçerli olan *lex loci protectionis*'i tercih ettiğini ve hükmün, tarafların hukuk seçimi yapabilmesine izin vermediğini açıklamıştır. Ayrıca Kılavuzda, *lex loci protectionis* kuralının, ihlâl fiilinin işlendiği devletin hukukuna işaret ettiği de belirtilmiştir⁷³. Başka bir deyişle Kılavuz uyarınca fikrî hak, hak sahibinin hakkının o ülkede ihlâl edilmesi sebebi ile hakkının korunmasını talep ettiği ülke hukukuna tâbidir.

Benzer şekilde öğretilerde de Roma II Tüzüğüne ilişkin görüşler ileri sürülmüştür. Örneğin, İsviçre öğretisinde PILA m.110/1 hükmü (*state for which protection of the intellectual property is sought*) ile Roma II Tüzüğü m.8/1 (*law of the country for which protection is claimed*) hükümlerinin lafız itibarıyla farklılık taşımamasına rağmen anlam ve içerik itibarıyla *lex loci protectionis* kavramına karşılık kullanıldığı

⁷¹ Annabelle Bennett, Sam Granata and others When Private International Law Meets Intellectual Property Law a Guide for Judges, <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1053.pdf> accessed 02.10.2023, 6, 7.

⁷² Kılavuzla göre her ne kadar *lex loci protectionis* ve *lex loci delicti* teorik açıdan farklı olsa da iki yaklaşımın pratik sonuçları büyük ölçüde benzerdir. Örneğin hak sahibinin Fransa'da gerçekleşen ihlâl ile ilgili olarak Fransa'da açtığı davada, bağlama noktası olarak *lex loci delicti*'nin uygulanması ya da *lex loci protectionis*'in uygulanması halinde somut olaya, Fransız telif hakkı yasası uygulanacaktır: Bennett, Granata and others (n 71) 52.

⁷³ Ibid 57. ABAD'ın önüne gelen *Titus Alexander Jochen Donner* davasında hukuk sözcüsü, telif haklarında ülkesellik ilkesinin geçerli olduğunu kabul etmiştir. Bu davada hukuk sözcüsü "Telif hakkı, hakka ilişkin faaliyetin ve bu faaliyetin ekonomik etkisinin ulusal topraklarda meydana gelmesi halinde korunabilir. Somut olayda hak sahibinin *lex loci protectionis* ilkesine göre telif hakkının ihlâl edildiğini iddia ettiği ülke Alman hukuku olduğundan, Alman hukuku, ihlâlin varlığı ya da yokluğuna karar verecektir." ifadeleri ile *lex loci protectionis* kuralının, ihlâl fiilinin işlendiği devletin hukukuna işaret ettiğini kabul etmiştir. Opinion of Advocate General Jääskinen delivered on 29 March 2012, Case C-5/11 Criminal proceedings against Titus Alexander Jochen Donner, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62011CC0005&from=LT>> accessed 30.11.2023, (paragraf 33).

ifade edilmektedir. Bu itibarla her iki hükmün de ne hukuk seçimi imkânı ne de başka bir bağlantı noktasından hareketle uygulanacak hukukun belirlenmesi imkânını sunduğu dile getirilmiştir⁷⁴. Yine öğreti, konu hakkında çeşitli örnekler vererek Roma II Tüzüğü m.8/1 uyarınca uyumsuzluğa uygulanacak hukuku tespit etmeye çalışmıştır. Verilen bir örnekte, Alman tacirin, işletmesinin, Almanya’daki ticarî unvanı üzerindeki hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla Polonya’da açtığı davada uygulanacak hukukun, diğer bir ifadeyle *lex loci protectionis*’in Alman hukuku olduğu belirtilmiştir⁷⁵. Gerçekten de örneğe konu olan olayda hak, Almanya’da ihlâl edilmekte ve dolayısıyla da hak sahibi, hakkının korunmasını Alman hukukuna göre talep etmektedir. Verilen bir başka örnekte ise Avusturyalı bir telif hakkı sahibinin Fransa’da gerçekleşen ihlâl ile ilgili olarak Fransa’da açacağı ihlâl davasında uygulanacak hukukun, Fransız hukuku olacağı belirtilmiştir⁷⁶. Yine Roma II Tüzüğü m.8/1 hükmüne göre de fikrî hakların ülkeselliği gereğince, davacının, hakkının birden çok ülkede ihlâl edildiğini iddia ettiği durumlarda taleplerin, ihlâl gerçekleştiği ülkelere bölüneceği (*mosaic principle/dépeçage*) kabul edilmektedir⁷⁷. Diğer bir deyişle her bir koruma ülkesi hukuku, kendi mahallî sınırlarını dikkate alarak kendi hukukuna göre hakkın ihlâli ya da haktan yararlanmanın varlığı ya da yokluğu hakkında karar verecektir.

E. ULUSLARARASI ORGANİZASYONLARIN DEĞERLENDİRMELERİ

Uluslararası Hukuk Derneği’nin Fikri Mülkiyet ve Uluslararası Özel Hukuka İlişkin Kılavuz İlkeleri

⁷⁴ Örneğin tarafların ortak bir mutad meskeni bulunması ya da taraflar arasındaki bir hukukî ilişkiden hareketle başka bir hukukun uygulanması mümkün değildir. Laimer (n 7) 155.

⁷⁵ Pullmannová (n 44) 121.

⁷⁶ Bennett, Granata and others (n 71) 52.

⁷⁷ Pullmannová (n 44) 122. Örneğin ABAD verdiği bir kararında, telif hakkının ülkesel olduğunu kabul etmiş ve ülke hukuklarının yalnızca kendi ülkesinde meydana gelen eylemler hakkında uygulanabileceğine karar vermiştir: Lagardère Active Broadcast v. Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL), 14.07.2005, Case C- 192/04, <<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=BB86FCA4FEDDC6EF8D351CB3A-A48C632?text=&docid=60584&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1063818>>, accessed 13.12.2023.

(Kyoto Kılavuz İlkeleri), yabancı unsurlu fikrî mülkiyet uyumsuzluklarında uygulanacak hukuk konusunu ele almaktadır. Kılavuz, fikrî mülkiyet haklarının varlığı, devredilebilirliği, kapsamı ve ihlâline ilişkin geleneksel kural olan *lex loci protectionis*’in uygulanabilirliğini teyit etmektedir⁷⁸.

Kyoto Kılavuz İlkelerine göre *lex loci protectionis*, fikrî hak sahibinin hakkının o ülkede ihlâl edilmesi sebebiyle hakkının korunmasını talep ettiği ülke hukukudur. Bunu bir örnekle açıklayan Kılavuza göre A, X devletinde ikamet eden ve Y devletinde tescilli bir patentin sahibidir. A, X devletinde kurulmuş ve merkezi X devletinde bulunan bir şirket olan B’nin, A’nın Y devletindeki patentini ihlâl ettiğine inanmaktadır. Bu sebeple A, davalının yerleşim yeri olan X devletinde fikrî hakkının ihlâl edildiği gerekçesi ile dava açar. B ise davada A’nın Y devletindeki patentinin geçersiz olduğunu savunur. Kılavuza göre X Devleti mahkemesi, böyle bir olayda karar vermek için *lex loci protectionis* olarak Y Devleti hukukunu uygulamalıdır. Zira bir patent hakkı sahibi, patentinin Y devleti topraklarında korunmasını talep ediyorsa Y devleti *lex loci protectionis*’dir. Bu noktada patentin, korumanın talep edildiği devlette tescil edilmemesi ihtimalini de değerlendiren Kılavuza göre, koruma ülkesi hukukunda patent tescil edilmişse patent hukuku anlamında hak sahibini koruyacak yasal bir dayanak bulunmayacaktır⁷⁹.

Kılavuz, Japonya Yüksek Mahkemesi tarafından verilen “Card Reader Case” davasını da kendi yaklaşımını uygulayabilmek amacıyla örnek göstermiştir. Davada Japonya Yüksek Mahkemesi, somut uyumsuzluğa Amerikan Patent Kanununun uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Ancak Mahkeme, Amerikan Patent Kanununun Japonya’da uygulanmasının, Amerikan kanunun bölge dışı (*extra-territorial*) bir uygulaması olacağına ve mülklik ilkesini ihlâl ederek Japonya’nın kamu düzenine aykırı olacağına hükmetmiştir. Kılavuza göre ise somut olayda uyumsuzluğa *lex loci protectionis*’in uygulanması mümkündür. Bu ihtimalde hak sahibi, patentini Japonya topraklarında korumak istediği için Japon hukuku *lex loci protectionis* olarak somut olaya uygulanabilecekti. Ancak patent, Japonya’da tescil edilmedi-

⁷⁸ Ancel, Binctin, Drexel and others (n 70) 44.

⁷⁹ Ibid 45.

ğinden hak sahibi, herhangi bir hukukî koruma elde edemeyecekti. Bu açıdan Kılavuza göre her ne kadar *lex loci protectionis* kuralının uygulanmasının sonucu ile Japon Yüksek Mahkemesinin sonucu birbiri ile aynı olsa da sonuca ulaşılan yolun farklılığı dikkat çekicidir⁸⁰.

Kılavuza göre tescilden kaynaklanmayan diğer haklar için *lex loci protectionis* kavramı ise ilgili hak- kını tanıyan devletin hukukunu ifade eder. Hak sahibinin, davadaki iddialarını formüle ederken, hakkını hangi devletler için korumak istediğini belirlemesi gerekir. Bu nedenle, *lex loci protectionis* genellikle hak sahibinin koruma talep ettiği pazara karşılık gelir⁸¹. Dolayısıyla esasen Kılavuz uyarınca tescile tâbi olmayan diğer fikrî mülkiyet hakları bakımından *lex loci protectionis*'in de haktan yararlanıldığı ya da ihlâlin gerçekleştiği ülke hukukuna karşılık geldiği anlaşılabilir. Zira hak sahibi bu ülkelerde haktan yararlanıldığı ya da hakkın ihlâli iddiasıyla koruma talep edecektir.

Avrupa Parlamentosu tarafından 2021 yılında hazırlanan Avrupa Birliğinde Fikrî Mülkiyet Haklarının Sınır Ötesi Uygulanması (*Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights in EU*)⁸² başlıklı raporda da Kyoto Kılavuzuyla aynı yönde bir yaklaşım benimsenmiştir. Raporda, *lex loci protectionis*'in tescil gerektiren fikrî mülkiyet haklarına kolaylıkla uygulanabileceği ifade edilmiştir. Örneğin, Almanya ve Fransâda tescil edilmiş patentlerin ihlâli durumunda, yetkili mahkeme, Almanyâda işlenen ihlâle Alman hukukunu, Fransâda işlenen ihlâle ise Fransız hukukunu uygulayacaktır⁸³. Rapora göre *lex loci protectionis* kuralının telif hakkı ihlâli halinde, özellikle de online telif hakkı ihlâli bakımından uygulanması ise hakkın tescil edilmemesi sebebiyle tüm üye devletlerde potansiyel olarak korunması ve her ülke için kendi telif yasasının uygulanması anlamına gelecektir⁸⁴.

⁸⁰ Ibid 45.

⁸¹ Ibid 45.

⁸² Oleksandr Bulayenko, Giancarlo Frosio, Anna Lawrynowicz-Drewek, Natasha Mangal and others Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights in EU, 2021 <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU\(2021\)703387_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU(2021)703387_EN.pdf)> accessed 31.10.2023.

⁸³ Ibid 56.

⁸⁴ Ibid 57.

Son olarak Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı ve Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütünün birlikte hazırladığı Kılavuzda da *lex loci protectionis*, ihlâl fiilinin gerçekleştiği devletin hukukuna karşılık gelir⁸⁵. Dolayısıyla bu Kılavuz da öğretilerdeki görüşler ve uluslararası organizasyonlarca hazırlanan diğer kılavuz ve raporlardaki gibi fikrî mülkiyete ilişkin haklar, “fikrî hak sahibinin hakkının o ülkede ihlâl edilmesi sebebiyle hakkının korunmasını talep ettiği ülke” hukukuna tâbi kılınmıştır.

III. GÖRÜŞÜMÜZ

Çalışmamızın başında da ifade ettiğimiz gibi Türk hukukunda fikrî mülkiyet hakları “... *hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa*” o hukuka tâbidir. Oysaki yabancı öğretisi ve yargı kararlarında fikrî mülkiyet hakları “*hangi ülke için koruma talep ediliyorsa, bu devlet hukukuna*” tâbi kılınmıştır. Türk hukukunda hangi ülke için koruma talep ediliyorsa ifadesinin yerine “*hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa*” ifadesinin kullanılması ise İsviçre öğretisindeki bir görüşten kaynaklanır⁸⁶. Görüşe göre, fikrî hakkın korunması, davacının koruma için ileri sürdüğü, seçtiği ülke hukukuna sağlanır. Dolayısıyla esasa uygulanacak hukukun belirlenmesi, davacının inisiyatifindedir. Şayet fikrî hakkın korunması birden fazla ülke için talep ediliyorsa davacı, farklı hukukların uygulanmasını da seçebilir ancak davacının seçtiği hukuk, coğrafi açıdan kendi uygulanma alanını kendisi belirleyerek hakka koruma sağlayıp sağlamayacağına karar verir. Yabancı hukukun uygulanacağı hâllerde ise İsviçre mahkemesi, yabancı hukukun mahallî uygulama alanına riayet edecektir⁸⁷.

İsviçre hukukundaki bu görüşten hareketle kalemeye alınan MÖHUK’un 23’üncü maddesinin Türk öğretisindeki yorumu ise ağırlık olarak *lex loci protectionis*'in davacıya bir hukuk seçimi imkânı tanıdığı ve hakkın, onu tanıyan ya da koruyan ülke hukukuna tâbi olduğu yönündedir. Bu görüşteki yazarlara göre fikrî hakkı tanıyan birden fazla ülke hukukunun varlığı halinde hak sahibi, bu ülke hukuklarından birisinin uygulanmasını seçebilecektir. Hatta *Akıncı*, hakkı tanıyan ülke hukukları arasındaki hukuklardan

⁸⁵ Bennett, Granata and others (n 71) 57.

⁸⁶ Dardağan Kibar (n 7) 448.

⁸⁷ Güngör (n 4) 171, 172; Dardağan Kibar (n 7) 447.

hangisi hakka daha uygun koruma sağlıyorsa o ülke hukukunun uygulanmasının seçilebileceğini dile getirmiştir⁸⁸. Bununla birlikte *Güngör*, fikrî hakkın ve fikrî hakkı tanıyan hukukun mülkîliğini dikkate alarak yetkili mahkemenin, davacının seçtiği ülke hukukunun mahallî uygulama alanına dikkat ederek seçilen hukuku uygulayacağını belirtmiştir⁸⁹.

Kanaatimizce Türk öğretisindeki *lex loci protectionis* kavramının hakkı tanıyan ya da koruyan ülke hukukuna karşılık geldiği ve bunun da davacıya hukuk seçimi hakkı tanıdığı yönündeki yorumu, mülkîlik ilkesi ile çeliştiği gibi mehz kanun, yabancı öğretiyi ve yabancı içtihatlarla ortaya konan yorum ve yaklaşımlarla da uyumlu değildir.

Öncelikle, ne kadar eleştirilirse eleştirilsin, günümüzde hâlen *lex loci protectionis* kuralının uygulanmasında mülkîlik ilkesi geçerlidir. Devletler fikrî mülkiyet haklarının korunmasında, mülkîlik ilkesinden vazgeçmemiştir. Üstelik *lex loci protectionis*'in kökeni, mülkîliğe dayanır⁹⁰.

Fikrî haklarda mülkîlik, fikrî mülkiyet haklarının tanınması, koruma koşulları ve korumanın kapsamının her devletin kendi ülkesiyle sınırlı olmasıdır⁹¹. Başka bir ifadeyle fikrî hakkın ihlâlinde, hakkın tanındığı ülke hukuku tarafından ülke ile sınırlı olarak korunmasıdır⁹². Fikrî mülkiyet hukuku da temelde, hakkın; varlığının, içeriğinin ve etkisinin mahallî olarak bu hakkı veren ya da tanıyan devletin toprakları ile sınırlı olduğu yönündeki geleneksel düşünce ile şekillenir⁹³. Dolayısıyla fikrî hakların ilgili ülke hukuklarının bağımsızlığı temelinde korunması, fikrî hakların mülkîliği olarak anlaşılır⁹⁴.

Mülkîlik ilkesini savunanlara göre fikrî haklar, bir devletin egemenlik tasarrufu ile yaratılır. Dolayısıyla fikrî hak, yalnızca bu devlette vücut bulabilir. Bu anlamda fikrî hak, varlık kazandığı (menşe) ülke dışında mevcut sayılmaz⁹⁵. Böylece mülkîlik, ulusal fikrî haklar demetini ortaya çıkarır. Bu demetteki münferit haklar, her bir ülkede kapsam ve içerik bakımından farklılık gösterebilir. Sonuç olarak ulusal bir hakkının ihlâli, prensipte sadece o ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşebilecekken, yabancı bir hakkının ihlâli de sadece ilgili yabancı ülkede gerçekleşebilir⁹⁶. Dolayısıyla mülkîlik ilkesinin kendisini gösterdiği nokta, düşünsel veya estetik yaratıcılığın ürünü olan mal ve hizmetlerin sınırötesi yayılma yeteneğine sahip olmasına rağmen fikrî hakların sınırötesi yayılımının bulunmamasıdır. Hak konusu menşe ülke sınırını geçtiği anda yeni ülkedeki ulusal gereklilikleri yerine getirmelidir⁹⁷. Bu anlamda Türk öğretisindeki fikrî hakka, hakkın tanındığı ya da korunduğu ülke hukuklarından birisinin uygulanabileceği yönündeki yorum, mülkîlik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Zira mülkîlik gereğince hakkın ihlâl edildiği ya da yararlanma fiilinin gerçekleştiği her bir ülke hukuku, kendi toprakları içerisinde gerçekleşen ihlâl ya da istismar eylemi ile sınırlı olarak uygulanır. Dolayısıyla mülkîliğin hâkim olduğu fikrî haklar bakımından ne bir hukukun seçilebilmesi ne de hakkı tanıyan ya da koruyan ülke hukukunun farklı ülkelerde meydana gelen ihlâller bakımından uygulanabilmesi mümkündür. Yargıtay da 2021 yılında verdiği bir kararında, fikrî hakkı tanıyan ülke hukuklarının, yalnızca kendi ülkesi sınırlarında meydana gelen ihlâller hakkında uygulanabileceğine karar vermiştir. Karar şu şekildedir:

“Belirtilmelidir ki; fikri mülkiyet haklarında ülkesellik ilkesi bu haklar ile buldukları ülke arasında oluşan bağı ifade etmektedir. Ülkesellik ilkesi gereğince her ülke maddi ve şekli (tescil gibi) koşulları yerine getirmek kaydıyla fikri mülkiyet haklarını kendi ülkesinin sınırları içerisinde korumaktadır. Aynı şekilde her devlet sadece kendi

⁸⁸ Akıncı (n 4) 76, 77.

⁸⁹ Güngör (n 4) 171, 172.

⁹⁰ Bulayenko, Frosio, Lawrynowicz-Drewek, Mangal and others (n 82) 56; Fährndricha and Ibbeken (n 59) 619; Klass (n 42) 376; Dardağan Kibar (n 7) 442; Dardağan (n 5) 131.

⁹¹ Vischera and Mosimann (n 2) 198. Patent hakkının ülkeselliğine ilişkin bkz. Duesseldorf Yüksek Bölge Mahkemesi, I-2 U 51/08, 10.12.2009 (paragraf 152, 153).

⁹² Erdem (n 5) 100.

⁹³ Laimer (n 7) s. 153.

⁹⁴ Dardağan Kibar (n 7) 440. Diğer bir ifadeyle fikrî hakkın ülkeselliği, varlık kazandığı ülke (menşe) ülke dışında fikrî hakkın tanınmamasıdır. Bir ülke hukukuna göre tanınan münhasır hakların başka bir ülkede etkisinin bulunmamasıdır: Dardağan (n 5) s. 141.

⁹⁵ Dardağan Kibar (n 7) 440.

⁹⁶ Klass (n 42) 379. Dardağan bu uygulamayı “hukukların bağımsızlığı ilkesi çerçevesinde tanımlanan ülkesellik esası” olarak adlandırır ve koruma yeri hukukunun kuramsal dayanağının olabileceğini kabul eder: Dardağan (n 5) 145.

⁹⁷ Dardağan Kibar (n 7) 441.

ülkesi içindeki ihlallerde hak sahiplerinin, kendi ülkesinde tanınan hukuk yollarını kullanmasına imkân vermektedir. Örneğin bir patent başka bir ülkede tescilli olmakla birlikte Türkiye’de tescilli değilse patent sahibi 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin (551 sayılı KHK) korumasından yararlanamayacak; bu patentin Türkiye’de kullanılmasını yasaklayamayacaktır. 551 sayılı KHK korumasından yararlanabilmesi için mutlaka patentin Türkiye’de tescil edilmesi gerekir. Ülkesellik ilkesi devletin egemenlik haklarının bir sonucu olarak kamu düzeniyle doğrudan ilgilidir⁹⁸.”

Benzer şekilde Yargıtay vermiş olduğu bir diğer kararında; “Fikrî haklarda ülkesellik ilkesi, bu haklar ile buldukları ülke arasında oluşan bağı ifade eder. Ülkesellik ilkesi doğrultusunda kendisinden koruma talep edilen her devlet, fikri hakların hangi şartlarda ortaya çıktıklarını, ne şekilde tasarruf konusu olabileceklerini kendi hukukuna göre belirler. Koruma hangi ülkede talep ediliyorsa, korumanın içeriği o ülke hukukuna göre belirlenir. Patent hukukunda da patent hangi ülkede tescil edilmişse, kural olarak, o ülkede korunur. Ülkesellik ilkesi gereğince buluş, patent olarak birçok ülkede, o ülkelerin ulusal hukuklarına göre tescil edilecek olursa, tescil olduğu ülkelerin ulusal hukuklarına göre ve o ülkelerin hâkimiyet sınırlarıyla sınırlı olmak üzere doğar. Dolayısıyla bir patentin Türkiye sınırları içinde korumaya kavuşabilmesi için Türk Hukuku’nda belirlenen kurallara uygun olması gerekmektedir. Örneğin buluş, 551 sayılı KHK’de yer alan patent verilebilirlik şartlarına uygun değilse patent hukukunun tanıdığı korumadan faydalanamayacaktır.” ifadelerine yer vermiştir⁹⁹.

Koruma ülkesi hukuku ise (*lex loci protectionis*), “fikrî hakkın ihlâl edildiği” ya da “yararlanma fiilinin gerçekleştiği ülke hukuku”na işaret eder¹⁰⁰. Mülkiyet gereğince davacı, hakkın ihlâlinin gerçekleştiği hangi ülkenin toprakları için koruma talep etmişse uyuşmazlığa o ülke hukuku uygulanır. Örneğin davacının Amerikadaki bir fiil sebebiyle Amerikan telif hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla Alman mahkeme-

sinde dava açtığı ihtimalde Amerikan hukuku, *lex loci protectionis*’dir. Alman hukukunun ise *lex fori* sıfatıyla yalnızca usûl hukuku hükümleri uygulanır¹⁰¹. Benzer şekilde ilk yayın ve gösterimi Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen bir kitabın yazarı, kitabının izinsiz kopyasının yayımlanması ve kitap-tan uyarlanan filmin Fransa’da gösterilmesi sebebiyle Fransız telif hakkı yasasının ihlâl edildiği iddiasıyla Fransa’da davada açarsa *lex loci protectionis*, Fransız hukukudur¹⁰². Bu noktada ifade edilmelidir ki fikrî hak sahibi, mülkiyet ilkesi gereğince yalnızca hakkı tanıyan ya da koruyan ülke hukuklarındaki korumadan faydalanabilir. Dolayısıyla fikrî haktan yararlanmanın veya hakkın ihlâlinin, hakkı tanıyan ya da koruyan ülke hukuklarından birisinde gerçekleştiği durumlarda hak sahibi, genellikle davasını hakkı tanıyan ya da koruyan ülkede açmayı tercih eder. Bu durum ise *lex loci protectionis* ile hakkı tanıyan ya da koruyan ülke hukuklarının uygulamada genellikle aynı ülke hukuku olması sonucuna yol açar. Ancak hakkın ihlâl edildiği ya da yararlanma fiilinin gerçekleştiği ülkede fikrî hak tanınmıyorsa hak sahibi, “koruma ülkesi hukuku”nda fikrî hak korumasından faydalanamayacaktır.

Mülkiyet ilkesi gereğince davacıların, fikrî hakkını koruyabilmek amacıyla ihlâlin gerçekleştiği ve fikrî hakkın tanındığı ülkenin hukukuna başvurmaları¹⁰³ “koruma ülkesi hukuku” ile “*lex loci delicti*” kavramının karıştırılmasına da yol açabilir. Ancak *lex loci delicti* ve *lex protectionis* kavramları birbirlerinden farklıdır¹⁰⁴. *Lex loci delicti* doktrininde uygulanacak hukuk incelenirken, kanunlar ihtilâfi düzeyinde ihlâl yeri araştırılmakta ve böyle bir ihlâlin

¹⁰¹ Hoeren (n 61) 9.

¹⁰² Bu noktada eserin yayımının ya da ilk gösteriminin nerede yapıldığına bakılmaksızın hangi ülke için korumanın talep edildiğine bakılır. Davacı, Fransız hukuku kapsamındaki haklarının ihlâl edildiğini iddia ettiğinden koruma ülkesi hukuku Fransız hukukudur: Torremans (n 22) 12.

¹⁰³ Klass (n 42) 375.

¹⁰⁴ Fikrî mülkiyet hakları bakımından *lex loci protectionis* kuralının tercihinin önemli bir avantajı bulunmaktadır. *Lex loci protectionis* hakkın kapsamı, varlığı, konusu, geçerliliği, süresi ihlâli gibi hukukî tüm konulara uygulanmaktadır. Dolayısıyla *lex loci protectionis*’in kabulü, hakkın ihlâli halinde *lex loci delicti* gibi ayrı bir bağlama kuralından hareket etme; hakkın geçerliliği, devamlılığı, kapsamı gibi konularda ise ayrı bir bağlama kuralından hareket etme gibi bir ayırım yapılması ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır: Torremans (n 22) 11; Dardağan Kibar (n 7) 446.

⁹⁸ Yargıtay HGK, 52/67, 13.6.2021.

⁹⁹ Yargıtay HGK, 1456/1278, 21.10.2021; Yargıtay HGK, 145/1278, 21.10.2021.

¹⁰⁰ Dardağan (n 5) 138; Kaplan (n 46) 183.

gerçekleşip gerçekleşmediği veya ihlâl tehlikesinin var olup olmadığı incelenmektedir. Dolayısıyla haksız fiil statüsünün uygulanabilmesi için haksız fiilin varit olması gerekmektedir¹⁰⁵. Oysa *lex loci protectionis* uygulanırken bu inceleme maddî düzeye kaydırılmaktadır¹⁰⁶. Yani koruma ülkesi hukukunun tatbikinde, teorik olarak, haksız fiilin işlendiği yeri araştırmak gerekmemektedir¹⁰⁷.

Yabancı öğretide, *lex loci protectionis* ile *lex fori*'nin bir anlamda birbirlerinin yerine kullanıldığı, daha doğru bir ifade ile *lex loci protectionis* kavramına karşılık *lex fori* kavramını işaret eden ifadelerin kullanıldığı da görülür¹⁰⁸. Yine uygulamada *lex loci protectionis* ve *lex fori*'nin aynı ülke hukukunu gösterdiği durumlara rastlanabilmesi de *lex loci protectionis* kavramının *lex fori* ile karışmasına yol açabilmektedir. Özellikle de korumanın talep edildiği ülke hukuku ile davanın açıldığı ülke mahkemesinin aynı olması ihtimalinde, *lex loci protectionis*'in gösterdiği hukukla *lex fori* aynı olabilecektir. Ancak bu tesadüf, kavramların birbirlerinin yerine kullanılabilmesi anlamını taşımaz. Durumun farkında olan öğretide, *lex loci protectionis*'in *lex fori*'den ayrı bir kavram olduğunun altını çizmektedir¹⁰⁹. Benzer sebeple Roma II Tüzüğünde de *lex fori*'ye, işaret edecek “*where protection is claimed*” ifadesi yerine koruma ülkesi hukukuna işaret edecek şekilde “*for which protection is claimed*” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir¹¹⁰.

Netice olarak hakkı tanıyan ya da koruyan birden fazla hukukun varlığı halinde davacının bu ülke hukuklarından birisini uygulanacak hukuk olarak seçebilmesi mülkîlik ilkesi gereğince mümkün değildir. Örneğin Hollanda'da tescilli bir marka hakkının Türkiye'de ihlâlî durumunda sırf hakkı tanıyan ülke hukukunun Hollanda hukuku olması sebebiyle davacı, Hollanda hukukunun uygulanmasını seçemez. Zira Hollanda Marka Kanunu, mahallî bir uygulama

alanına sahiptir ve Türkiye'deki ihlâl bakımından uygulanması mümkün değildir. Benzer şekilde Almanya ve Fransa'da tescilli bir markanın Fransa'da ihlâl edilmesi durumunda da Alman Marka Kanunu daha iyi koruma sağladığı gerekçesiyle Alman hukukunun koruma ülkesi hukuku olarak davacı tarafından seçilebilmesi mümkün değildir. Çünkü Alman Marka Kanununun mülkîliği gereğince, mahallî uygulama alanı Almanya ile sınırlıdır ve Kanun, Fransa'daki ihlâl bakımından bir koruma sağlamayacaktır. Aynı olayda marka hakkının hem Fransa'da hem de Almanya'da ihlâl edildiği ihtimalde de her iki ülkede gerçekleşen ihlâl bakımından yine davacı, bu hukuklardan birisini uygulanacak hukuk olarak seçemez. Davacı ancak Almanya'da gerçekleşen ihlâl için Alman hukukuna göre koruma talep ettiğini, Fransa'daki ihlâl bakımından ise Fransız hukukuna göre koruma talep ettiğini iddia edebilir. Dolayısıyla “koruma ülkesi” davacıya bir seçim hakkı tanımaz. Davacı, hakkının korunabilmesi için ancak hakkın tanındığı ve fikrî hakkın ihlâl edildiği” ya da “yararlanma fiilinin gerçekleştiği ülke hukuku”nu koruma ülkesi hukuku olarak gösterebilir. Dolayısıyla bu hukuk da yalnızca kendi ülkesi sınırlarında gerçekleşen ihlâller için uygulanabilir. Davacının belirli bir hukukun uygulanabilir olduğu yönündeki basit bir iddiası, uyuşmazlığa belirli bir hukukun uygulanması için tek başına yeterli değildir. Davacının iddiasının, olası istismar veya ihlâl eylemleri açısından da doğrulanması gerekir. Bu bağlamda davacının, mahkemenin, iddia edilen eylemin yerini tespit edebilmesi için bu eylemin varlığını gösteren olguları da sunması şarttır. Hakkın gerçekten ihlâl edilip edilmediği ise ancak maddî hukuk düzeyinde incelenecek ve karara bağlanacaktır¹¹¹. Ancak yine ifade edilmiştir ki hakkın ihlâl edildiği ya da yararlanma fiilinin gerçekleştiği ülkede (koruma ülkesi hukuku/*lex loci protectionis*) fikrî hak tanınmıyorsa hak sahibi fikrî hak korumasından faydalanamayacaktır.

SONUÇ

Fikrî haklar, yalnızca Türk hukukunda değil karşılaştırmalı hukukta da koruma ülkesi hukukuna (*lex loci protectionis*) tâbi tutulmuştur. Koruma ülkesi hukuku, fikrî hak türlerinin tamamı bakımından uygulanacaktır. Diğer bir ifadeyle özellikle telif haklarında

¹⁰⁵ Dardağan Kibar (n 7) 446.

¹⁰⁶ Klass (n 42)376.

¹⁰⁷ Dardağan Kibar (n 7) 446.

¹⁰⁸ MÖHUK m.23 açısından Ömeroğlu da hükümdeki “korumanın talep edildiği ülke hukuku” kavramının ilk etapta başvuru mahkemesinin hukukuna işaret ettiğini ifade etmektedir: Ömeroğlu (n 4) 60.

¹⁰⁹ Laimer (n 7) 154.

¹¹⁰ Kur and Maunsbach (n 46) 55.

¹¹¹ Klass (n 42) 376, 377.

ileri sürülen evrensel korumanın aksine, fikrî hakkın tescile tâbi olup olmadığına bakılmaksızın fikrî mülkiyet haklarının tamamı *lex loci protectionis*'e tâbidir.

Türk hukukunda fikrî haklara uygulanacak hukuku gösteren MÖHUK m.23 hükmündeki “*hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuka tâbidir*” ifadesi soyut bir bağlama noktası içermez. Kanundaki bu bağlama noktası, fikrî haklarda egemen olan mülkîlik ilkesiyle birlikte değerlendirilmelidir. Mülkîlik ilkesini temel alan koruma ülkesi hukuku, fikrî hakların evrensel korumasını öngören menşe yeri hukuku değildir. Yine koruma ülkesi hukuku, hakimın hukuku (*lex fori*) ya da fiilin işlendiği yer (*lex loci delicti*) hukukuna da işaret etmez. Koruma ülkesi hukuku (*lex loci protectionis*), fikrî mülkiyet hakkından yararlanıldığı ya da fikrî hakka yönelik ihlâlin gerçekleştirildiği yer hukukudur. Haktan yararlanıldığı ya da hakkın ihlâl edildiği yer hukuku, mülkîlik ilkesi gereğince yalnızca kendi ülkesinde meydana gelen ihlâl ya da kullanım hakkında uygulanabilir. Dolayısıyla fikrî hakkın birden çok ülkede ihlâl edildiği hâllerde her bir ihlâl ülkesi, kendi mahallî uygulama alanında meydana gelen ihlâl ya da kullanımlara uygulanabilir. Daha açık bir ifadeyle koruma birden fazla ülke için talep edilirse ilgili her bir ülke hukuku, kendi sınırları içerisinde gerçekleşen ihlâl ya da istismar bakımından uygulanma kabiliyetini haizdir. Koruma ülkesi hukukunun tespiti noktasında ise davacı bir hukuk seçimi imkânına sahip değildir. Hak sahibi yalnızca, hakkının ihlâl edilmesi sebebiyle hakkının korunmasını talep ettiği ülke hukukuna tâbidir.

Sonuç olarak “koruma ülkesi”, belirli bir devlette talep edilen korumanın bu devlet hukukuna tâbi kılınması, dolayısıyla, fikrî haklar üzerindeki korumanın ilgili her devlette, diğer hukuk sistemlerinden bağımsız bir şekilde gerçekleşmesidir¹¹². Koruma birden fazla ülke için talep edilirse bu takdirde, ilgili her bir ülke hukuku kendi sınırları içerisinde gerçekleşen ihlâl ya da istismar bakımından uygulanma kabiliyetini haiz olur. Kanaatimizce MÖHUK m.23 hükmündeki “*hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa*” ifadesi, davacıya bir hukuk seçimi imkânı vermiyip hakkın ihlâlinin veya haktan yararlanma fiilinin gerçekleştiği ülke hukukuna işaret etmektedir.

¹¹² Dardağan Kibar (n 7) 442; Dardağan (n 5) 131, 132.

KAYNAKÇA

- Akıncı Z, *Milletlerarası Özel Hukuk* (1th edn, Vedat 2020).
- Ancel M, Binçtin N, Drexl J and others, International Law Association’s Guidelines on Intellectual Property and Private International Law (“Kyoto Guidelines”): Applicable Law, <https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4189&context=faculty_scholarship> 2021, accessed 31.10.2023.
- Aybay R and Dardağan E, *Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)* (2th edn, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2008).
- Ayhan İzmirli L, *Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması* (1th edn, Seçkin 2012).
- Bennett A, Granata S, World Intellectual Property Organization (WIPO) and Hague Conference on Private International Law (HCCH), When Private International Law Meets Intellectual Property Law a Guide for Judges <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1053.pdf> accessed 02.10.2023.
- Bulayenko O, Frosio G, Lawrynovicz-Drewek A, Mangal N and European Parliament, Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights in EU, 2021 <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU\(2021\)703387_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU(2021)703387_EN.pdf)> accessed 31.10.2023.
- Çelikel A and Erdem B, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021).
- Dardağan Kibar E, “Fikrî Haklar Alanında Uygulanacak Hukuk Sorunu” in Tiryakioğlu Bilgin, Aygün Mesut, Önal Ali, Altıparmak Kübra and Kaya Cansu (eds) *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu* (1th edn, Yetkin 2016) 439-454.
- Dardağan E, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklardan Doğan Kanunlar İhtilafı* (1th edn, Betik 2000).
- Doğan V, Yılmaz AÇ and Ayhan İzmirli L, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Savaş 2023).
- Erdem B, *Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (2th edn, Beta 2002).
- Fähndrich M and Ibbeken A “Gerichtszuständigkeit und anwendbares Recht im Falle grenzüberschreitender Verletzungen (Verletzungshandlungen) der Rechte des geistigen Eigentums (Q174) Bericht für die deutsche Landesgruppe” (2003) (7) GRUR Int 616-627.
- Güngör G, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku Kanunlar İhtilafı Hukuku Milletlerarası Usul Hukuku* (3th edn, Yetkin 2022).
- Hoeren Thomas “Kollisionsrechtliche Anknüpfungen in internationalen Datennetzen”, in Hoeren Thomas, Sieber Ulrich and Holznapel Bernd (eds), *Hanbuch Multimedia-Recht* (59th edn, C.H. Beck 2023).
- Kaplan Y, *İnternet Ortamında Fikrî Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk* (1th edn, Seçkin 2004).
- Klass N “Das Urheberkollisionsrecht der ersten Inhaberschaft - Plädoyer für einen universalen Ansatz”, (2007) (5) GRUR Int 373-386.
- Kostkiewicz JK, *IPRG/LugÜ Kommentar Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht, LuganoÜbereinkommen und weitere Erlasse* (2th Edn, Orell Füssli Verlag AG 2019).
- Kur A and Maunsbach U “Choice of Law and Intellectual Property Rights”, (2019) 6(1) Oslo Law Review, 43-61.
- Laimer S “Das Schutzlandprinzip als Grundlage für die Behandlung von Grenzüberschreitenden Schadensersatzansprüchen aus der Verletzung Geistigen Eigentums”, in Laimer Simon and Perathoner Christoph (eds) *Italienisches, Europäisches und Internationales Immaterialgüterrecht* (1th edn, Springer 2021).
- Nomer E, *Devletler Hususi Hukuku* (23th edn, Beta 2021).
- Ömeroğlu E “Fikri Mülkiyet Haklarının İhlaline Uygulanacak Hukukta “Soft Law” Tarafından Hukuk Seçimine Yer Verilmesi”, (2020) 40(1) Public and Private International Law Bulletin 55-77.
- Özel S, Erkan M, Pürselim HS and Karaca HA, *Milletlerarası Özel Hukuk* (2. Baskı, Oniki Levha 2023).
- Öztürk A, *Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Telif Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (1. Baskı, VII Levha 2019).
- Pullmannová H “International Jurisdiction and the Law Applicable to Disputes Arising From Infringement of the Right to a Trade Name as an Industrial Property Right”, (2022) (18) Croatian Yearbook of European Law and Policy 107-127.
- Sargın F, *İnternet Aracılığıyla Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk*, 1th edn, Yetkin 2005).
- Sargın B, *Yabancı Unsurlu Televizyon Program Formatlarının Korunması* (1th edn, Yetkin 2020).
- Şanlı C, Esen E and Ataman-Figanmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (10th edn, Beta 2023).
- Tekinalp G, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat 2020).

Torremans P and Clijmans C “Belgien: Law of July 16, 2004, Holding the Code of Private International Law”, *RabelsZ* (2006), 358-397 <<https://socioip.files.wordpress.com/2013/12/belgica-the-code-of-private-international-law-2004.pdf>> accessed 30.10.2023.

Torremans PLC. “The Law Applicable to Copyright Infringement on the Internet” (2016) (4) *Netherlands Private International Law (NIPR)* 1-16.

Vischer F and Mosimann N “Zürcher Kommentar zum IPRG - Band II - Art.108a-200- Kommentar zum Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG) vom 18. Dezember 1987” in Müller-Chen Markus and Lüchinger Corinne Widmer (eds) (3th edn, Schulthess Juristische Medien AG 2018).

Yılmazsoy E “Fikrî Mülkiyete İlişkin Haklara Uygulanacak Hukuk” (2022) (185) *Terazi Hukuk Dergisi* 108-115.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarlarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarların katkı oranı %50'dir.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The authors declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.*

Contributions Statement: *Authors have contributed 50%-50% into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*